

Utvärdering Barn- och ungdomsvetenskap Uppsala universitet

Mats Franzén, Uppsala universitet

Anette Hellman, Göteborgs universitet

Anna Westberg Broström, Stockholms universitet

Uppsala – Göteborg – Stockholm den 10 februari 2022

Inledning

Granskningsgruppen har bestått av professor emeritus Mats Franzén (sammankallande), Uppsala universitet, samt docent Anette Hellman, Göteborgs universitet, och docent Anna Westberg Broström, Stockholms universitet. Vår utgångspunkt har varit kollegial: granskningen skall vara produktiv för de kurser som granskats och kunna bidra till att bibehålla och utveckla utbildningens och undervisningens kvalitet.

Vår granskning och bedömning av kurserna i barn- och ungdomsvetenskap vid Uppsala universitet avser såväl grundläggande som avancerad nivå; den grundas på material som ställts till vårt förfogande av institutionen: självvärderingen, kursplaner, studieguider och studentvärderingar samt samtal med personal och student-representanter på plats i Uppsala den 1-2 december 2021.

Vår övergripande slutsats av granskningen är att kurserna på grundläggande nivå (eller A-kursen eftersom B- och C-kurserna pauserats) håller god kvalitet, vilket även gäller för Master-nivåns kurser (fyra stycken). Trots detta finns sådant som kan förbättras och som därför förtjänar att tas upp till vidare diskussion. För att ytterligare säkra ämnet vid Uppsala universitet vill vi först av allt peka på behovet av att B- och C-kursen ges samt av forskarutbildning i ämnet. På Master-nivå är det inte heller fråga om ett sammanhållet ämne. Frågan är vilken miljö forskare/lärare och studenter har att verka i när barn- och ungdomsvetenskapen är så nerskalad som den faktiskt är. Givet dessa förutsättningar, vill vi ändå framhålla att det görs ett gott arbete med ämnet.

I vår fortsatta granskning kommer vi inledningsvis att göra några allmänna reflektioner över själva ämnet barn- och ungdomsvetenskap men även av barnrätts- samt intersektionalitetsperspektiven vilka tillmätts särskild vikt för ämnet. Därefter behandlar vi först kurserna på grundläggande nivå (A-kursen), sedan Master-kursen. Vidare tar vi upp de elva punkter som vår bedömning ska innehålla enligt fakultetens krav. Rapporten avslutas med våra mer generella slutsatser i tre avsnitt: styrkor, svagheter och utvecklingsområden.

Vårt utlåtande koncentrerar sig på aspekter som vi särskilt vill framhålla. Vi gör det mot bakgrund av den självvärdering som Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier tagit fram. Överlag är självvärderingen enligt vår bedömning fråga om ett högst omsorgsfullt arbete. Vi har därför kunnat instämma i mycket som framförs där; i de avseendena anser vi oss samtidigt kunna sammanfatta oss kort. Vårt utlåtande kan därför med fördel läsas tillsammans med – och mot – självvärderingen.

Ämnet barn- och ungdomsvetenskap i Uppsala

Ämnet barn- och ungdomsvetenskap i Uppsala består av en A-kurs och ett antal valbara kurser på ett masterprogram. Det är vidare möjligt att skriva masteruppsats i utbildningsvetenskap med inriktning mot barn- och ungdomsvetenskap. Vårt att notera är att det saknas forskarutbildning i ämnet, men att det finns en lärarkår som bedriver forskning med barn- och ungdomsvetenskaplig inriktning och med den kritiska massa en forskarutbildning förutsätter. Enligt vår bedömning är upplägget för ämnet och för masterutbildningen därför något komplex (den står inte riktigt helt på egna ben).

Vi vill särskilt uppmärksamma två aspekter av ämnet som gäller för hur det bedrivs och presenteras lokalt: dels teoriurvalet, dels behandlingen av ämnesbalansen mellan barn

och unga. Barn- och ungdomsvetenskap är ett förhållandevis ungt ämne – en fusion av olika andra ämnen. Här finns därför flera olika teoretiska perspektiv närvarande. Samtidigt är frågan om dessa för studenterna låter sig inordnas under en problematik, eller riskerar ämnet att falla isär i olika perspektiv som det sedan gäller att välja mellan? Sociologiämnet är i Uppsala ett viktigt perspektiv som låter betona både barns och ungas levnadsvillkor och deras aktörskap; utvecklingspsykologin däremot betonar barn och ungas behov som åldersrelaterade. Men barndomssociologin ser ut som den gör därför att den tagit spjörn mot utvecklingspsykologin. Uppmärksammas inte detta riskerar ämnets mer eller mindre spänningsfyllda enhet att gå förlorad.

Ämnesbalansen mellan barn och ungdom behöver dessutom diskuteras. Vårt intryck är att det i Uppsala handlar mer om ungdomar än om barn. Barndomssociologin och ungdomsforskningen riskerar att falla isär, trots bådats betoning av aktörskap. Åtskillnaden mellan dem pekar samtidigt på att åldersskillnader inte kan ignoreras, just det slags skillnader som utvecklingspsykologin uppmärksammar; den senare kan inte heller hävdas negligera aktörskap eller handlingskapacitet, även om den åldersrelativiserar sådana storheter. Förvisso kan det vara svårt att sätta fingret på vad som utgör barn- och ungdomsvetenskapens kärna. Men frågan om denna mångfaldens enhet borde alltid utgöra ett centralt inslag i eller utgångspunkt för undervisningen. Frågan tangeras i självvärderingens slutkommentar men ställs ändå aldrig explicit.

Samtidigt vill vi framhålla en särskild förtjänst hos barn- och ungdomsvetenskapen i Uppsala, såväl på grund- som masternivå: att det historiska perspektivet väger tungt. Utan ett sådant är det svårt att idag förstå vad frågor om barn- och ungdom gäller och varför de ser ut som de gör.

Barnrättsperspektivet

Ett barnrättsperspektiv framhålls som viktigt i självvärdering, kursdokument och framträder i intervjuer som ett perspektiv som ska genomsyra A-kursen, vilket vi menar är en spännande möjlighet. Vi föreslår att det konkret framgår i dokument för kursen hur de specifika delkurserna mer i detalj knyter an till detta perspektiv. På så vis kan en progression underlättas ifrån att lära sig om perspektivet till att kritiskt granska dess förtjänster samt möjliga utmaningar.

Intersektionalitet

Även ett intersektionellt perspektiv ska genomsyra A-kursen. Det blir för oss dock något otydligt hur detta närmare bestämt görs. Även vad gäller detta perspektiv föreslår vi att varje delkurs tydligt omtalar hur den behandlar begreppet intersektionalitet, alternativt vilka maktordningar som intersektionellt får intra-agera i en specifik kurs.

Grundkursen

Bedömagruppen har valt att betrakta A-kursen som en helhet, men har också granskat de olika delkurserna var för sig. I underlaget finns fyra versioner av kursplanen för A-kursen. Kursplanen anger övergripande mål för kursen i sin helhet och preciserar därefter vilka teman, perspektiv och begrepp som respektive delkurs behandlar. Kursplanen innehåller även en förteckning över kurslitteratur för respektive delkurs.

Bedömargruppen betraktar respektive delkurs som relativt fristående och separerad från övriga delkurser. Den första delkursen förstärker det intrycket i och med att den samläses med en kurs i förskolläraryrket. Upplägget av studiehandledningen tycks variera genom åren. Under vissa år finns en handledning för alla fyra delkurser. Andra år är det separata handledningar för respektive delkurs.

Kursen syftar övergripande till att studenten ska få grundläggande kunskaper om olika teoretiska perspektiv, forskningstraditioner, centrala begrepp och teman inom Barn- och ungdomsvetenskap. Tidigare har det funnits en b- och en c-kurs, men dessa är för närvarande pauserade.

Den första delkursen introducerar ämnet med fokus på särskilt tre teman: barns och ungas aktörskap, deras livsvillkor samt socialisation. Delkursen samläses med en fristående kurs och med en kurs på förskolläraryrket femte termin. Den andra delkursen ger ett historiskt perspektiv på barn- och ungdomstidens framväxt och institutionalisering. Den tredje delkursen behandlar så barns och ungas identitet och socialisation och anknyter i sitt upplägg till introduktionskursen samtidigt som den tar upp frågor om migration och segregation intersektionellt. I den fjärde delkursen bekantas studenterna med metodologiska frågor, särskilt kvalitativa metoder som intervju och observation, samt forskningsetiska frågor på ett mer praktiskt plan. I kursen knyts mycket av det som diskuterats på tidigare kurser samman.

På tre av delkurserna används skönlitteratur som case för analys och som ingång till barns och ungas syn på livet och samhället. Detta bedöms som ett fruktbart grepp, särskilt som de två valda verken låter sig användas fortlöpande och går att återvända till med teoretiskt nya frågor.

Masterkursen

Bedömargruppen konstaterar att de fyra kurserna på avancerad nivå i barn- och ungdomsvetenskap är separata, men vi har även valt att betrakta dem i relation till varandra. Kurserna utgör tillsammans en del av en inriktning inom ett utbildningsvetenskapligt masterprogram där studenterna också kan välja att skriva sin uppsats med barn- och ungdomsvetenskaplig inriktning. I bedömargruppens uppdrag har inte ingått att utvärdera masterprogrammets teori- och metodkurser, övriga valbara kurser eller uppsatskurs. Därmed blir det en smula svårt att få en helhetsbild över hur inriktningen fungerar tillsammans med övriga kurser. Av självvärderingen och från intervjuer kan vi konstatera att kurserna i barn- och ungdomsvetenskap speglar mycket av den forskning som faktiskt bedrivs vid institutionen och att lärarkåren består av aktiva forskare.

För närvarande ges fyra masterkurser på programmet – samtliga på halvfart, tänkta att läsas parallellt med någon annan kurs. Också på masternivån finns en introduktionskurs till barn- och ungdomsvetenskap som tar sikte på för ämnet centrala begrepp och teorier. Här ägnas fyra teman särskild uppmärksamhet: barn och ungas aktörskap och livsvillkor; barns och ungas socialisation och identitet; barn och ungdomskultur samt nya medier; urbana och lantliga uppväxksammanhang. En av kurserna ges på engelska: *Children's unequal geographies*; den ger ett mer globalt sammanhang genom nedslag i skilda slags barn- och ungdomsmiljöer. Ungas identitetsformering i det multietniska samhället heter en tredje masterkurs som ägnas olika strategier när det gäller etnisk identifikation i ett

mångkulturellt, segregerat samhälle och ungdomars agens och motstånd mot skilda mak-tordningar. Slutligen ges också på masternivån en kurs i barn- och ungdomshistoria som uppmärksammar främst hur synen på barn och unga förändrats och med det hur utsatt-heten för dem förändrats.

Elva utvärderingsaspekter

Här följer bedömargruppens omdöme för de av universitetet efterfrågade elva utvärde-ringsaspekterna.

1. Att utbildningarna når målen i högskolelagen och högskoleförordningen (examensordningen) och utbildningsspecifika mål, dvs. att de faktiska studieresultaten motsvarar de förväntade studi-eresultaten

Bedömargruppen har granskat A-kursen i relation till högskolelagens skrivningar om ut-bildning på grundläggande nivå. Vi konstaterar att kursen i sin helhet, men särskilt i den avslutande delkursen utvecklar studenternas förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar och att urskilja, formulera och lösa problem. Studenternas tränas också i att värdera kunskap på vetenskaplig nivå inom det barn- och ungdomsvetenskapliga området och får förutsättningar att följa kunskapsutvecklingen i ämnet genom att möta lärare som är verksamma som forskare och genom att ta del av kurslitteratur som kontinuerligt upp-dateras. Sammantaget utgör kursen en meningsfull helhet, men det är beklagligt att stu-denterna efter avslutad A-kurs inte har möjlighet att fördjupa sina kunskaper genom att läsa B- och C- kurs.

I kursplanen för A-kursen framgår inte tydligt vilka mål som examineras i respektive delkurs. Bedömargruppen finner att det är viktigt för såväl lärare som studenter att det finns mål för respektive delkurs alternativt att det är tydligt om kursens generella mål är giltiga i respektive delkurs. Det är även viktigt att det framgår för lärare och studenter vad det är för typ av mål och förväntade studieresultat som efterfrågas. Bedömargruppen vill framhäva att det är angeläget att kursplanen förtydligas avseende detta.

I självvärderingen anges att A-kursen ska ha ett intersektionellt perspektiv som en röd tråd. Vad innebär det och hur blir det konkret synligt i målbeskrivningar? I självvärde-ringen anges också att kursen ska ha ett barnrättsperspektiv som en röd tråd. Hur blir det konkret synligt i målbeskrivningar? Här efterfrågar bedömargruppen ett förtydligande.

Bedömargruppen har även granskat de barn- och ungdomsvetenskapliga kurserna i masterprogrammet i relation till högskolelagens skrivningar om utbildning på avancerad nivå.

Utbildning på avancerad nivå skall väsentligen bygga vidare på de kunskaper som stu-denterna fått inom utbildning på grundnivå eller motsvarande kunskaper. Utbildningen skall också utgöra en fördjupning av kunskaper, färdigheter och förmågor i förhållande till utbildning på grundläggande nivå. Vid intervjuer med lärare framkom att dessa mål stundtals utgör en utmaning då studentgruppen har vitt skilda erfarenheter. Samtidigt framhölls även de vitt skilda erfarenheterna som berikande. Bedömargruppen konstaterar att kursernas innehåll, upplägg, förväntade studieresultat och litteratur motsvarar det som förväntas av kurser på avancerad nivå och att det fortsatt är viktigt att arbeta med

att ta tillvara och bygga vidare på studenternas tidigare kunskaper från grundläggande nivå.

I vårt uppdrag har ingått att granska fyra kurser på avancerad nivå i barn- och ungdomsvetenskap. Kurserna utgör en del av en inriktning i ett masterprogram. I vårt uppdrag har inte ingått att utvärdera masterprogrammet. Här vill vi framhålla att uppgiften varit något utmanande och att det vore angeläget att utvärdera kurserna i relation till programmets övriga kurser. Tillsammans utgör de en helhet för den enskilde studenten, men för oss blir det något otydligt hur programmet arbetar med studenternas progression och succesiva utveckling av självständighet. Vi vill dock framhålla att de enskilda kurserna i barn- och ungdomsvetenskap håller god kvalitet och är såväl forskningsförankrande som forskningsförberedande.

2. Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Grundkursen och masterkursernas innehåll och form vilar tydligt på vetenskaplig grund, inte minst genom lärarnas kompetens och forskningsanknytning. Lärarna diskuterar dessutom hur de ständigt utvärderar och prövar nya vägar och systematiserar sina erfarenheter för att utveckla kurserna.

Forskningsanknytning kan vidare sägas säkrad på grundkursen genom den valda litteraturen som kontinuerligt uppdateras men också innehåller klassiker på området förutom studenternas kontakt med aktuell forskning på flera olika sätt. På masternivån är användningen av vetenskapliga artiklar betydande och de bär nästan helt upp en kurs som *Children's unequal geographies*.

3. Att undervisningen sätter studenters lärande i centrum

A-kursens uppläggning vittnar om en ambition att direkt och konkret föra in studenterna i det akademiska lärandet (och därmed bryta med en mer gymnasial pedagogisk praktik): det handlar inte bara om att kunna svara på frågor, utan också om att lära sig ställa relevanta frågor, om hur man tar sig an kurslitteraturen och förbereder sig för seminariediskussioner samt lär sig hantera ett förhållandevis omfattande kursinnehåll. Studiehandledningarna är härvidlag exemplariska: de är högst klargörande och håller genomgående en hög nivå (vilket också gäller för den avancerade nivån). Inte minst recentiorerna borde vara hjälpta av en sådan kursuppläggning och särskilt då dess kollektiva sidor. Variation i undervisnings- och examinationsformer understryker viljan att föra in studenterna i det akademiska lärandet.

Studenternas erfarenheter av A-kursen, som de framkommer i kursvärderingarna, är att kursen är relevant till uppläggning och kunskapsinnehåll. Samtidigt verkar den för en del av studenterna vara alltför omfattande och svår att koppla ett helhetsgrepp om, vilket poängterar vikten av att frågan om barn- och ungdomsvetenskapens kärna inte tas för given eller negligeras. Det förekommer en del avhopp på kursen, och de kan naturligtvis förstås i förhållande till studenternas tidigare studievana, vilket också görs i självvärderingen, men avhoppet torde lika väl kunna diskuteras som en fråga om hur A-kursen

möter de studenter som valt att läsa den. Hur erfarenheterna av andra former för studentinflytande än kursvärderingarna ser ut (de finns), vore intressant att veta; här kan vi bara ställa frågan.

Masternivåns kurser ställer på ett annat sätt än A-nivåns krav på studenternas aktiva deltagande. Inte minst gäller det flera av seminarierna där studenterna parvis eller i mindre grupper förväntas förbereda och inleda dessa. Att dessa undervisningsformer utvecklats för att kompensera för avsaknad av lärarledd undervisning är emellertid inget skäl till att se dem som någon sorts nödlösning – de kan med fördel kombineras med utökad lärarledd undervisning. Detsamma förtjänar att framhållas avseende det grupparbete som studenterna genomför på den engelskspråkiga kursen *Children's unequal geographies* där studenternas varierande nationella erfarenheter från sin egen barn- och ungdom tas tillvara.

4. Att målen examineras på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt och att progression säkerställs

I kursplanen för A-kursen framgår inte tydligt vilka mål som examineras i respektive delkurs. Under den muntliga granskningen framkom att kursplanen är under utveckling. En del av förändringen syftar till att varje delkurs ska få egna mål. Detta är utmärkt. Kanske kan det även vara hjälpsamt för studenterna att få veta vilken typ av mål som det gäller? Kunskapsmål, färdighetsmål eller förtrogenhetsmål?

Av studiehandledningarna framgår det på ett föredömligt sätt hur respektive seminarium är uppbyggt och hur studenten ska förbereda sig såväl individuellt som i grupp. Det framgår även tydligt hur kursens seminariedel examineras och hur den är möjlig att komplettera vid eventuell frånvaro.

I självvärdering och under den muntliga granskningen framkom att det finns (en viss) progression mellan de olika delkurserna i A-kursen, men denna progression är svår att utläsa i kursplanen. Enligt självvärderingen har delkurs 1 och 3 likartad struktur och innehåll. Delkurs 1 är en introduktion, medan delkurs 3 ska erbjuda en fördjupning (s 9 i självutvärderingen). Samtidigt anges att A-kursen i sin helhet handlar om att relativt brett introducera ett ämnesområde och i självutvärderingen ställs en fråga om det ens är möjligt att urskilja en progression mellan delkurserna (s 13). Här vill bedömargruppen framhäva att självvärderingen blir en smula motsägelsefull och att det vore önskvärt att i kursplan och studiehandledningar förtydliga den tanke om progression som tycks finnas.

I självvärdering och vid intervjuer med lärarkollegiet och en studentrepresentant framkom att studenterna själva väljer kurser och ordning på kurser i masterprogrammet. Därmed finns inte heller förutsättningar för lärarna att bygga en progression mellan kurserna. Det är studenten som får bära – ta ansvar för – progressionen på egen hand. Här menar bedömargruppen därför att det är osäkert hur progression kan säkerställas.

5. Att verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens samt att lärarkapaciteten är tillräcklig

De verksamma i utbildningen har en aktuell kompetens och lärarkapaciteten verkar för närvarande vara tillräcklig. Att säkra nödvändig kompetens och lärarkapacitet på sikt är

självfallet önskvärt men långt ifrån enkelt med tanke på hur den akademiska rekryteringen verkar gå till. Medvetenhet om detta problem finns och vissa proaktiva åtgärder har gjorts.

Inriktningen lutar mot en sociologisk ämnesmässig kompetens, snarare än en utbildningsvetenskaplig/pedagogisk. Balansen här behöver uppmärksammas på sikt och avvägas mot ämnets allmänna krav och den eftersträlvade profileringen av det i Uppsala.

6. Att internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas

Kunskapen saknar idealt nationella skrank. Undervisning och forskning i barn- och ungdomsvetenskap är som för de flesta andra akademiska discipliner internationella företeelser; likväl bedrivs de i nationella former. Undervisningen i barn- och ungdomsvetenskapen i Uppsala är internationell i så måtto att den bedrivs av aktiva forskare som aktivt ägnar sig också åt forskning internationellt. Deras forskningsintressen avspeglar sig även i undervisningens kunskapsinnehåll. Den svenska barn- och ungdomsvetenskapen finns helt enkelt i ett större, internationellt sammanhang. Att en icke obetydlig del av den använda litteraturen är på engelska pekar just i den riktningen.

Samtidigt innebär engelskspråkig litteratur ingen garanti för någon mer omfattande internationalisering eftersom den ofta begränsas till förhållanden i engelskspråkiga länder – ett förhållande som förtjänar större uppmärksamhet än som nu är fallet, särskilt när det kommer till teoretiska frågor. Samhällsvetenskapliga teorier tenderar nämligen – hur abstrakt de nu än formuleras – att färgas av den tid och plats, det konkreta samhälle, i vilket de konstrueras. Här finns en anglo-amerikansk bias att se upp med i ett europeiskt, särskilt ett nordiskt sammanhang.

Kursen *Children's unequal geographies* på master-nivån förtjänar emellertid här att särskilt framhållas som en positiv möjlighet, baserad som den är framförallt på en rad artiklar om förhållanden i en rad skilda länder jorden kring. Att kursen sammanför studenter från olika delar av världen i gruppssamarbeten, fördjupar sedan kursens internationaliseringsmoment ytterligare. Att frågor om internationell migration och barns- och ungas levnadsvillkor i olika länder utgör viktiga inslag på flera kurser, på grund- som avancerad nivå, understryker de internationella frågornas betydelse för undervisningen.

Hållbarhetsperspektivets närvaro i kurslitteratur och undervisning är en svårare uppgift att lösa än internationaliseringsperspektivets, åtminstone om tonvikten skulle läggas på den ekologiska hållbarheten. I självvärderingen framhålls hur olika sidor av den sociala hållbarheten tas om hand, men inte den ekologiska, trots den globala uppvärmningens hot. Hur det skulle kunna göras är centralt om hållbarhetsperspektivet skall tas på allvar. (Frågor om social hållbarhet utgör däremot självklara inslag i barn- och ungdomsvetenskapen även om de traditionellt formulerats i andra ordalag än hållbarhet.)

7. Att jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen

Vad gäller representativ jämställdhet, är lärarsammansättningen lika mellan män och kvinnor. Även författarsammansättningen i litteraturlistor vad gäller kön är tämligen jämn. Studentsammansättningen visar däremot på klart fler kvinnor än män.

Vad gäller kvalitativ jämställdhet, har bedömargruppen svårare att bedöma den. Möjligen skulle teman om intersektionalitet kunna läsas in här. Intersektionalitet, i synnerhet

kopplat till genusfrågor (och frågor om klass), en framträdande plats i undervisningen på såväl grundläggande som masternivå.

Samtidigt verkar det finnas en mycket levande – och bredare – diskussion i lärarlagen gällande likabehandling och jämlikhet. Exempel på detta handlar om erfarenheter hos lärare och studenter om rasifiering, etnicitet och klass, teman som lyfts fram som viktiga att analysera där det privata (kroppen) kopplas till övergripande samhällsstrukturer och vice versa.

8. Att utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv

Bedömargruppen vill här instämma i det som framhålls i självvärderingen: att det handlar om en generalistutbildning av betydelse för flera olika professionsutbildningar. Vi vill vidare framhålla att utbildningen besitter ett betydande bildningsinnehåll av bredare betydelse i samhället – också utanför arbetsmarknaden. Till det vill vi foga följande, mer konkreta kommentarer.

Den första delkursen i A-kursen samläses med förskolläraryrket. I intervjun framkom att samläsningen till största del består av föreläsningar, men att introduktion och seminarier ges separat för de studenter som läser A-kursen. Här undrar bedömargruppen om det inte finns en outnyttjad potential till att efter genomgången A-kurs locka studenter att läsa förskolläraryrket eller annan lärarutbildning där samhället har stort behov av arbetskraft?

I intervjun framkom att det finns ett uppdrag från förskolläraryrket att behandla barnkonventionen i den delkurs som samläses med förskolläraryrket. Bedömargruppen antar att kunskap om barnkonventionen rimligen borde efterfrågas av arbetsmarknaden i och med att den blivit lag. Här finns en outnyttjad potential i att på ett tydligare sätt framhäva betydelsen för stora delar av den svenska arbetsmarknaden av den utbildning som studenterna får sig till livs. Kunskapen torde vara särskilt angelägen i yrken som på olika sätt kommer i kontakt med barn och ungdomar.

På avancerad nivå finns en kurs om "Ungas identitetsformering i det multietniska samhället". Bedömargruppen undrar över kursens fokus på unga och varför kursen inte har valt att behandla såväl barn som unga? I självvärderingen noteras en vikande trend över tid när det gäller söktryck, antagning, registrering och genomströmning. Vid intervjun framkom att det kan finnas en konkurrenssituation där en del studenter redan fått med sig den här typen av kunskaper från andra utbildningar. En annan möjlig faktor som lyfts var vilka kurser som ges samtidigt i det kursutbud som studenterna kan välja ifrån. Det kan med andra ord finnas såväl extern som intern konkurrens vilket kan påverka söktrycket. Bedömargruppens rekommendation är därför att kursens innehåll och organisatoriska förutsättningar ses över. Det torde vara angeläget att undvika intern konkurrens från andra kurser.

9. Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Kursvärderingar synes vara det huvudsakliga instrumentet för studentinflytande över utbildningen, såväl på grundläggande- som på masternivå. På den avancerade nivån tillmäts också direkt dialog med studenterna i undervisningen betydelse för återkoppling från

dem. Sammanfattningsvis är studentinflytande starkare beträffande uppföljning av undervisningen än för dess genomförande. Planeringen av undervisningens innehåll och former synes därmed vara en uppgift framförallt för lärarna. En sådan ordning är alls inte orimlig: ansvaret för särskilt kursernas kunskapsinnehåll äger lärarna/forskarna, även om det inte kan vara fråga om ett monopol. Att studentinflytandet är mer långtgående på masternivå är heller inte orimligt. Vår samlade bedömning här blir inte desto mindre att studenternas inflytande överlag kunde vara starkare än vad som nu är fallet.

Svårigheterna för studenterna att fullt ut ta till sig stoffet på kurserna i barn- och ungdomshistoria är här en intressant utmaning. Å ena sidan är dessa kurser oundgängliga för att studenterna ska förstå varför barn- och ungdomsfrågor idag ser ut som de gör – det handlar om nuets historiska djup. Å andra sidan finns det något här som "tar emot". I självvärderingen förmodas detta motstånd handla om att studenterna inte kan falla tillbaka på sina egna erfarenheter som de kan på övriga kurser. Att vända på detta förhållande och göra de historiska kurserna samtidsrelevanta för studenterna är naturligtvis en pedagogisk uppgift av rang, men också något som kunde dyrkas upp genom studentinflytande.

10. Att en för alla studenter/doktorander tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger

Bedömagruppen vill lyfta fram att studiehandledningarna är tydliga och informativa. Självvärderingen anger att studiehandledningen ger en inläsningsstruktur, men att det har framkommit att studenterna uppfattar uppgifterna som alltför omfattande och det är svårt att få grepp om strukturen. Studiehandledningen har återkommande reviderats och en frågestund för studenterna har införts. Bedömagruppen finner det positivt att information kring upplägg har utvecklats över tid och att studenternas synpunkter har beaktats.

Bedömagruppen konstaterar att genomströmningen är relativt låg. I självvärdering och i intervju konstateras att A-kursen är fristående och att b- och c-kurserna är pauserade samt att kurserna på avancerade nivå ges inom ramen för ett program där studenterna själva väljer vad dom vill läsa för inriktning. Bedömagruppens rekommendation är att en fördjupad genomlysning görs kring genomströmning, men också kring vilken stöttning som finns kring studenternas lärprocesser.

11. Att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

En kontinuerlig uppföljning av utbildningen genomförs. En del av kurserna har utvecklats kontinuerligt, andra har varit snarlika över tid. Den fråga vi ställer oss är vilken systematik som finns kring utvecklingsarbetet av kurser i barn- och ungdomsvetenskap.

Sammanfattning och slutsatser

Vi sammanfattar vår samlade bedömning av barn- och ungdomsvetenskapen i Uppsala under tre punkter: styrkor, svagheter och utvecklingsområden.

Styrkor

Givet blygsamma resurser har barn- och ungdomsvetenskapen i Uppsala utformats på ett närmast föredömligt sätt såväl på A- som på masternivå. I sina detaljer låter sig varje delkurs naturligtvis diskuteras vad avser sitt kunskapsinnehåll, men som helhet ger båda

intryck av en rimlig avvägning med tanke på de spänningar i ämnets enhet och innehåll som vi framhållit. Studieguiderna vittnar om i detalj genomtänkta kurser med tydliga studiemål som samtidigt sätter studentens lärande i centrum och klart visar hur kunskapsstoffet kan hanteras och studiemålen uppnås. Med tanke på de begränsade lärarresurserna är detta en betydelsefull framgång.

Ingen av de på kurserna engagerade lärarna har disputerat i barn- och ungdomsvetenskap, men de har alla disputerat, som regel på frågor med anknytning till barn och unga. Att de sedan har gjort det i flera olika men relevanta ämnen måste ses som en klar fördel som ett slags garant mot att ämnet blir alltför färgat av någon enstaka disciplin. Lärarstaben är dessutom beträffande egen forskning klart inriktad på just barn- och ungdomsvetenskap. På avancerad nivå deltar vidare en docent och en professor i undervisningen. Lärarna besitter helt klart erforderlig utbildning och kompetens, och pågående forskning borgar för integrationen av forskning och undervisning inom ämnet. Den långsiktiga kompetensförsörjningen är alltid en vanskelig sak för akademisk verksamhet, men problemet är uppmärksammat och vissa åtgärder har vidtagits för att säkra den.

Här ska särskilt framhållas att integrationen av forskning och undervisning framstår som påtagligt stark; detta har naturligtvis bidragit till ämnets specifika accentuering i Uppsala. Hur som helst är den påtagliga forskningsanknytningen en styrka som det fortsatt gäller att eftersträva. Integrationen är tydlig redan på A-kursen. Forskningsanknytningen involverar dessutom studenterna mer aktivt, också på A-nivån, genom att seminarier inriktas mot aktuella forskningsfrågor. Inte minst med tanke på att B- och C-kursen har pauserats, är detta viktigt för att fortsatt främja intresse för ämnet bland studenterna.

Barn- och ungdomsvetenskapen i Uppsala uppvisar en vällovlig balans mellan det samtidsrelevanta och det historiska – på båda nivåerna – genom särskilda kurser med historisk inriktning. Som vi redan understruket är ett historiskt djup oundgängligt för att fullt ut förstå det särskilda med barn och ungdom av idag. Att de historiska kunskapsmomenten möter ett visst motstånd från studenternas sida visar just på att de behövs: det är nuet som något självklart givet (som fördom) som studenterna behöver lära sig att ifrågasätta – inte tvärtom. Denna specifika accent hos ämnet i Uppsala är värd att fortsatt slå vakt om.

Ett fruktbart och viktigt steg mot internationalisering på hemmaplan – direkt i undervisningen – tas med kursen *Children's unequal geographies*. Genom att kursen ges på engelska öppnas möjligheter att engagera studenternas egna erfarenheter från de olika samhällen som de kommer från. Detta innebär ett aktivt internationaliseringsmoment utöver vad undersökningar från olika samhällen kan ge. Så kan också studenternas blick för det globala i det lokala skärpas. Studenterna fördelas också på arbetsgrupper för att understödja det eftersträlvade erfarenhetsutbytet.

Redan på grundkursen används vetenskapliga artiklar i undervisningen. Att låta studenterna ta del av sådana är centralt för akademiseringen av studenterna: så kan de göras förtrogna med ett vetenskapligt arbetssätt – att ställa och svara på vetenskapligt aktuella frågor – på ett annat sätt än genom att tillägna sig textböcker. (Större vetenskapliga arbeten fungerar naturligtvis också.)

Användningen av skönlitterära case fyller, skulle vi vilja framhålla, en liknande funktion (på A-kursen läser studenterna både Susanna Alakoskis *Svinalängorna* [2006] och

Marjaneh Bakhtiaris *Kalla det vad fan du vill* [2005]). Skönlitteraturen tillhandahåller nämligen ett slags empiri som kan tolkas i flera olika teoretiskt perspektiv, vilket öppnar för diskussioner om teorivalets betydelse. Att de valda romanerna dessutom äger såväl litterära kvaliteter som barn- och ungdomsvetenskaplig relevans understryker att vi här har att göra med ett fruktbart kursinslag.

Ytterligare ett fruktbart kursgrepp på A-kursen görs med den avslutande metodologikursen. Visserligen har den sitt fokus på att framförallt göra studenterna förtrogna med kvalitativa (insamlings)metoder som observation och intervju genom ett mindre eget fältarbete, men den knyter samtidigt ihop detta att ämnet handlar om både barn och unga.

Svagheter

En grundläggande svaghet av organisatoriskt slag för Barn- och ungdomsvetenskapsämnet i Uppsala ligger i dess ofullgångna struktur. Dels är B- och C-kurserna pauserade, dels är ämnet på masternivå en av fem möjligheter inom ramen för Mastersprogrammet i utbildningsvetenskap. Barn- och ungdomsvetenskap inte finns som forskarutbildningsämne understryker denna svaghet – likväl måste den kritiska massa som fordras för att inrätta en forskarutbildning anses vara för handen.

De brister beträffande kunskapsprogression som vi har sett kan nog, åtminstone delvis antas härröra från den ofullgångna organisatoriska strukturen. Att det gäller progressionen mellan A-kursen och masternivån, där man på den senare, till en del får börja om från början, framstår närmast som en självklarhet. Samtidigt är progressionen oklar såväl inom A-kursen som inom kurserna på masternivå, vilket troligen kommer sig av en vilja att på båda nivåerna få med något av allt som anses viktigt för ämnet. Kursgivaren anser sig helt enkelt inte kunna skjuta upp något, i avsaknad av en fortsättning, vilket i synnerhet gäller för A-kursen.

Den relativt svaga genomströmningen på såväl grundläggande nivå som för masternivån kan också den sannolikt till en del förklaras med den givna organisatoriska strukturen. För de studenter som rekryteras utgör Barn- och ungdomsvetenskapen inte det primära utbildningsmålet utan mer ett tillägg till detta, vilket gäller inte minst, men inte enbart för A-nivåns studenter. Trots den ofullgångna strukturen borde dessa båda brister likväl kunna stävjas i olika avseenden och särskilt då genomströmningen. På Masterkursen borde det vara möjligt att minska konkurrensen från andra delkurser genom en mer följsam schemaläggning.

Studenternas aktiva lärande skulle dessutom kunna understödjas starkare än som nu verkar vara fallet. Det gäller särskilt för A-kursen. Så kunde samtidigt genomströmningen förbättras och flera av de avhopp som förekommer förebyggas, trots mindre omfattande lärarresurser. Studentinflytandet över utbildningens planering, genomförande och uppföljning skulle också kunna stärkas.

Kursmålen för A-kursen kan med fördel förbättras avsevärt för att underlätta för såväl studenter som lärare. Nu är det oklart vad som närmare gäller för respektive delkurs rörande kunskapsmål, färdighetsmål och förtroghetsmål. En specificering av dessa kunde vidare bidra till att säkra en viss progression på A-kursen (som inte saknas men till stor del är outtalad).

Vad slutligen gäller ämnesinnehållet för Barn- och ungdomsvetenskap i Uppsala vill bedömargruppen inte se någon förändring av den eftersträlvade profilen: mycket av det

som är ämnets styrka här bygger ju på lärarnas kompetens och forskningsanknytning. Samtidigt är det i högsta grad angeläget enligt vår bedömning att aldrig förlora ämnets spänningsfyllda enhet ur sikte. Ämnets objekt utgörs av barn och ungdomar vilket gör det oundgängligt att uppmärksamma åtminstone två omständigheter. Dels gäller det ålderskillnader mellan barn och ungdomar samt för barnen mellan yngre och något äldre sådana. Som ämnet lärs ut i Uppsala finns en tendens att främst – men definitivt inte enbart – fokusera ungdomar. Dels – och mer allmänt – gäller det den maktordning som avser ålder: att fokusera barns och ungdomars plats i samhället och relation till andra åldersgrupper – om fruktbarheten i intersektionalitetsperspektivet fullt ut ska kunna infrias.

Utvecklingsområden

Vi har i vår utvärdering av huvudområdet Barn- och ungdomsvetenskap vid Uppsala universitet framhållit både sådant som bör hävdas och värnas och sådant som kan förbättras. Det omdömet gäller både för grund- som för masternivån.

En fullständig grundutbildning, alltså reaktiveringen av B- och C-nivån, vore enligt vår bedömning i högsta grad önskvärt för utvecklingen av barn- och ungdomsvetenskapen i Uppsala. Givet lärarkårens forskningsintressen och formella kompetens ser vi inga hinder för detta. En sådan reaktivering skulle vidare underlätta (tvinga fram) en mer distinkt progression i utbildningen samt ge masterkursen de grundvalar som den nu saknar. Den skulle vidare kunna bli ett första steg mot barn- och ungdomsvetenskap som självständig disciplin vid lärosätet.

Vad sedan gäller den befintliga – mer begränsade – utbildningen vore det särskilt angeläget att utveckla målbeskrivningarna för de olika delkurserna, särskilt med avseende på vilket slags kunskapsmål som det är fråga om. Redan en mer systematisk sortering efter kunskaps-, färdighets- och förtrogenhetsmål skulle här vara av stor hjälp för studenterna, särskilt på den grundläggande nivån.

Lika angeläget att utveckla är vidare för A-kursen progressionen mellan kurserna. I synnerhet gäller detta för de två perspektiv – barnrättsperspektivet och intersektionalitetsperspektivet – som man vill ska genomsyra utbildningen. Att tvinna ihop dessa till en röd tråd är förmodligen inte gjort i en handvändning men enligt vår bedömning något som definitivt är eftersträvänsvärt. Det skulle vara till gagn för de olika lärarna på kursen men framförallt för studenternas kunskapsinhämtning. Även om historiekursen behandlar förhållanden före barnrättskonventionens stadfästande ser vi inget hinder att i den diskutera både intersektionalitetsfrågor och institutionella förändringar för barn- och ungdomars livsvillkor som pekar fram mot ett barnrättsperspektiv, mot hur barns behov först uppmärksammas och vidare barns aktörskap.